

Obraz středověké Evropy 500 - 1500

Pojem středověk

- Vyčlenění středověku je záležitostí renezance
- Petrarca-1341, 1359: tenebrae mezi novým a starým věkem (aetas), 1373 – medium tempum;
- Leonardo Bruni - 1442: 3 epochy
- Christoph Cellarius (1634-1707)- univerzální učenec, profesor v Halle, 1688 spis Historia tripartita, rozdělil dějiny na 3 epochy, mezi nimi i „historia medii aevi“
- Kolem roku 1830 se objevil pojem „novověk“

Periodizace středověku

- Periodizace není jednotná, protože se Evropa vyvíjela nerovnoměrně.
- České země: raný (500-1200), vrcholný (1200-1400), pozdní (1400-1500)
- Polsko: raný (500- 1050/1100), vrcholný (do počátku 14. stol.), pozdní (do 1500)
- Německo: Frühmittelalter (500 – 1000/1050); Hochmittelalter (1050 - 1250), Spätmittelalter (1250 - 1500)
- Anglie: Raný středověk 5.-pol. 11. stol.; vrcholný středověk: pol. 11.- pol. 14. st.; pozdní středověk: pol. 14.- pol. 16. stol.
- Francie: Le Haut Moyen-Âge (6. – 13. stol.); le Bas/Tardif Moyen-Âge (14. -15. stol.), někdy se vyčleňuje Le Moyen Âge central (11-13. stol.)

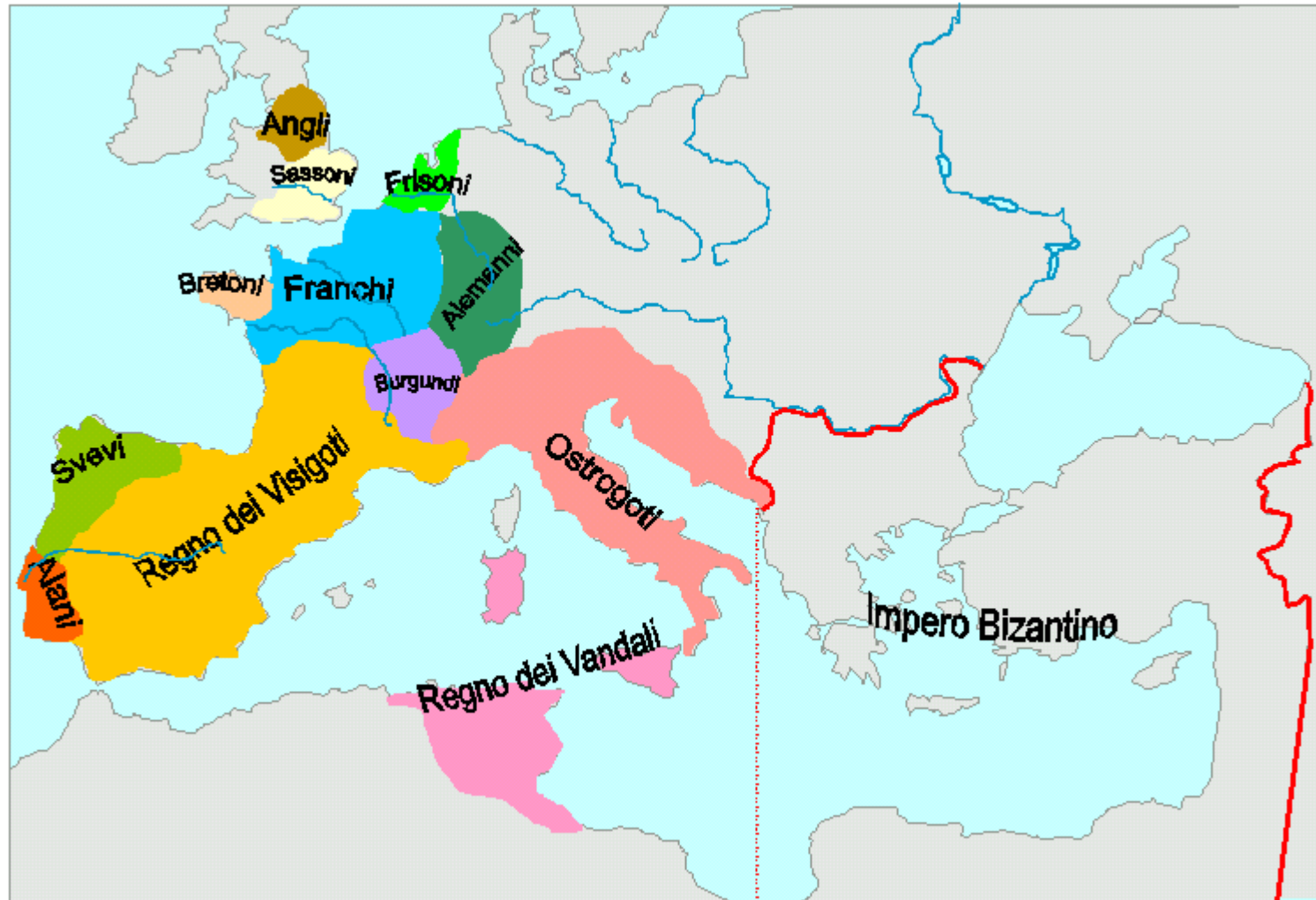
Hlavní rysy evropské středověké společnosti

- Agrární charakter ekonomiky
- Hierarchický ráz společnosti. Tři hlavní společenské vrstvy – pracující (většinou nesvobodní rolníci), bojující (šlechta), modlící se (duchovenstvo). Na vrcholu stojí panovník. Privatizace moci
- Dominance křesťanství, institucionalizace církve jako hierarchicky uspořádané organizace. Kanonizace věrouky (koncily). Kláštery. Kacířství.
- Velký význam osobních vazeb na úrovni elit (feudalismus)
- Vztah zvykového a psaného práva, psané se prosazuje obtížně.

Raný středověk

- Transformace antického světa
- Konsolidace Byzance (Justinián I.)
- Nástup islámu, vrcholná expanze (2. třetina 7. stol.-pol. 8. stol.)
- Barbarské státy
- Karolinská Evropa
- Ottonská Evropa
- Vznik raných monarchií ve středovýchodní, východní a severní Evropě

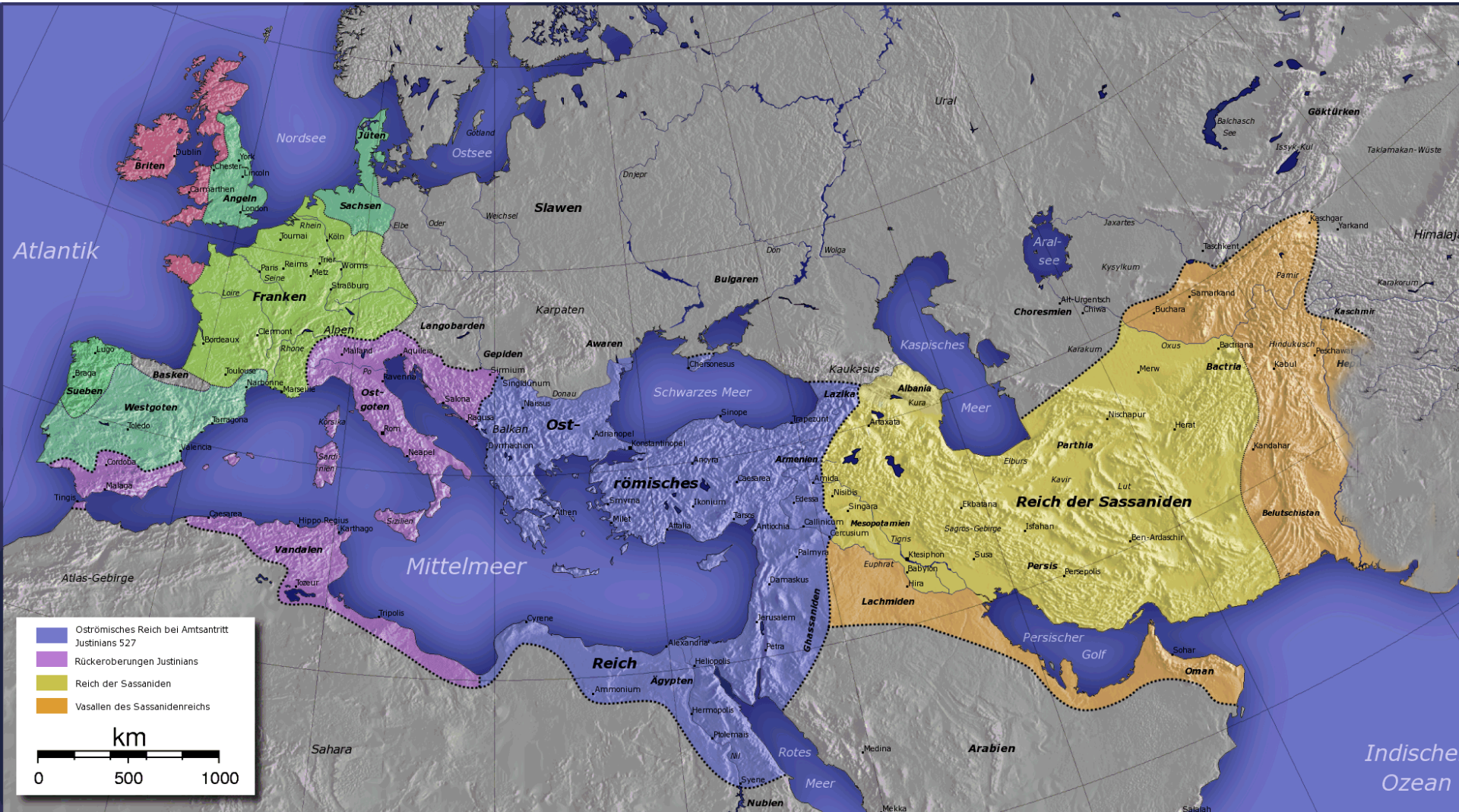
Barbarské státy – 6. stol.

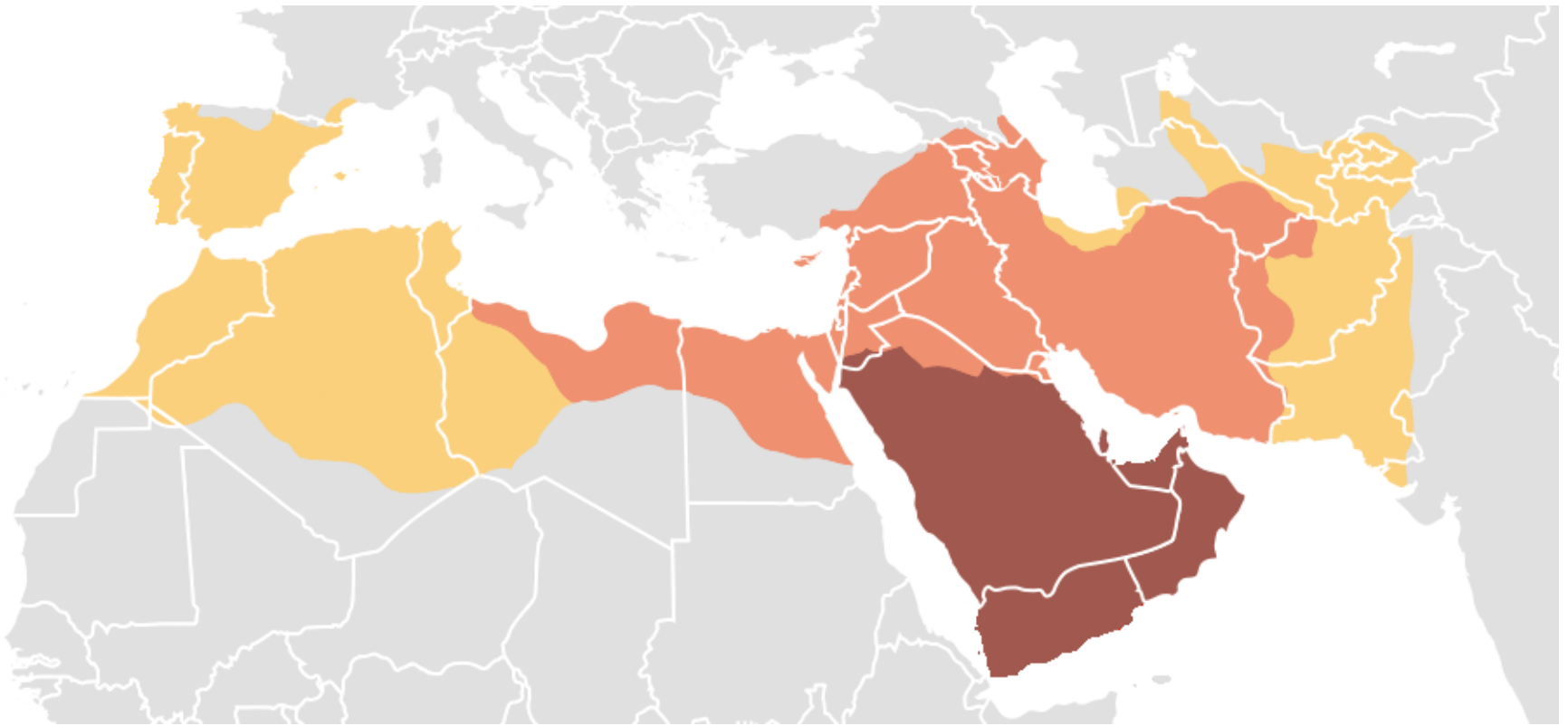
Byzanc 476

Byzanc za Justiniána I.

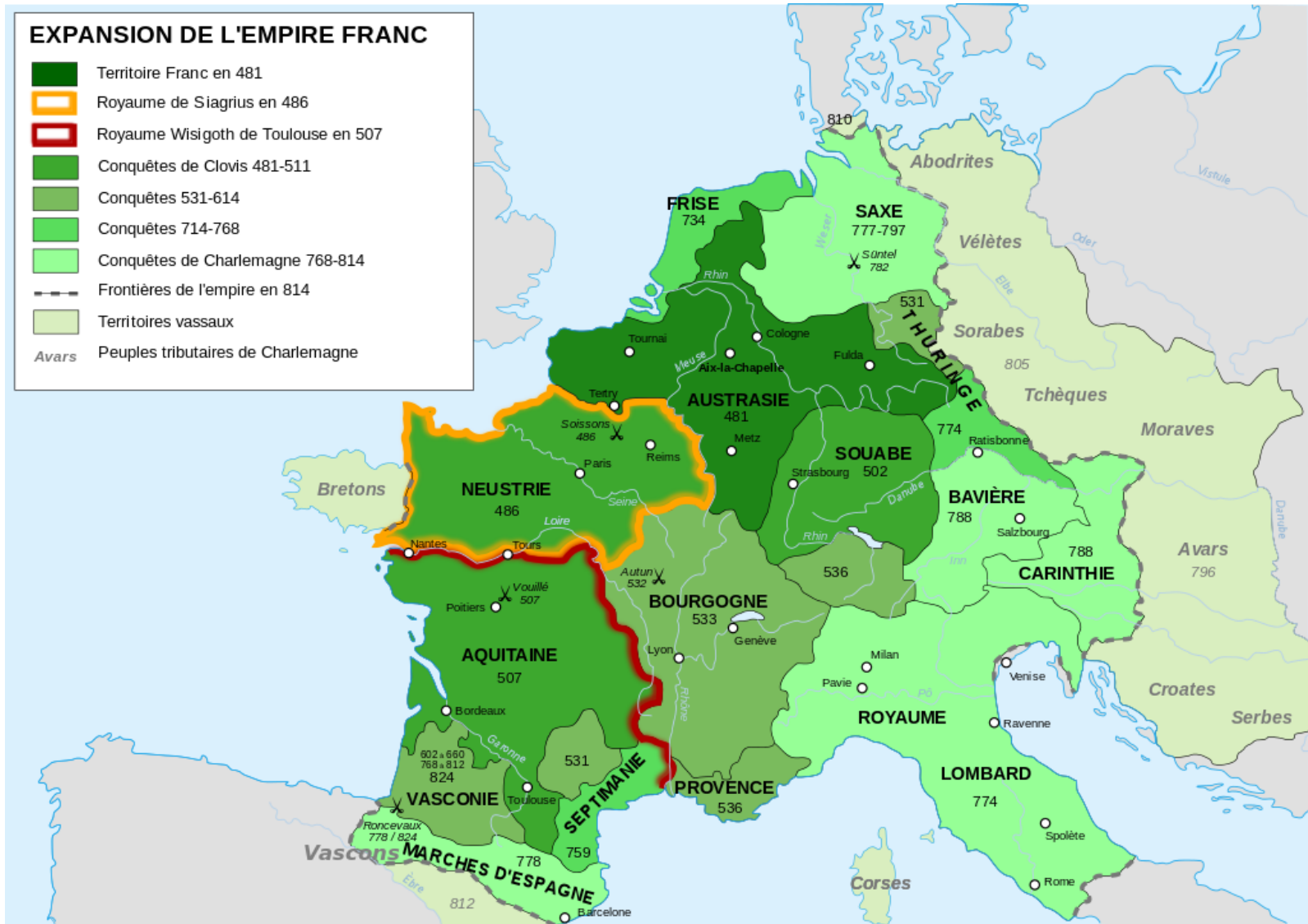
Islámský chalífát

Byzanc 690

Vývoj franské říše do r. 814

Vikingské výpravy 793-1000

Raně středověká společnost

- Území německé říše – vznik tzv. Grundherrschaft, pozemkoví vlastníci žijí z početné vrstvy rolníků v různých stupních a podobách závislosti. Režijní velkostatek obdělávaný nevolnou čeledí doprovází sídliště tvořená usedlostmi závislých rolníků s propůjčenou půdou, povinných dávkami a robotou. Poměr mezi těmito složkami různý. Pomalý rozvoj zemědělských technologií, otázka nástupu pluhu
- Aristokracie se vyznačuje značnými rozdíly v rozsahu držby, která má rozptýlený charakter. Služba panovníkovi zajišťuje sociální vzestup. Sociální mobilita. Rané formy vazalství (plné prosazování vazalství od 11. stol.). Vojenský ráz šlechty, zrod těžce vyzbrojeného jezdce, pozdějšího rytíře
- Středoevropská specifika 11. a 12. stol. Monarchie strukturované soustavou zeměpanských hradů- místo přerozdělování důchodů od poddaného venkovského obyvatelstva. Pomalý rozvoj soukromého vlastnictví aristokracie, doloženo od 1. pol. 12. stol., plný rozvoj ve 13. stol. - význam kolonizace

Rozvoj center nezemědělské výroby a směny

- Oživení dálkového obchodu ve 7.-8. stol.
- Sídliště vybavená trhem – v rukou různých vrchností, ale udělení trhu je panovnický regál (obdobně i ražba mince, kterou ovšem panovník propůjčuje)
- Stavba hradů do 10. století v rukou panovníka (vliv normanských a maďarských vpádů, expanze proti Polabským Slovanům)
- 10./11. století- Francie, Německo– soukromá opevněná sídla, v Anglii po 1066, zlatá doba výstavby šlechtických hradů 1150-1300

Církev

- Apoštolská fáze, šíření v římské říši; církevní otcové; pronásledování – tolerance – nadvláda; milánský edikt 313- tolerance. Kanonizace Nového zákona
- Křesťanství jako státní náboženství již v pozdní antice (císař Theodosius, edikty ze závěru 4. století)
- Koncily v Miláně a Chalcedonu(4. stol.), vítězství učení o dvojediné podstatě Boha, vznik katolické církve jako instituce. Zdroje – Nový Zákon, díla církevních otců, usnesení koncilů
- Utvoření hierarchické struktury církve (papež- biskup- farář), pevné spojení s vládnoucí vrstvou společnosti, která církev vybavuje majetky
- Fenomén mnišství; Benedikt z Nursie; rozvoj zásluhou elit
- Církev jako nositel vzdělanosti (nositel gramotnosti uchování antického dědictví)
- Schisma 1054 (počátky v pol. 9. stol.) – oddělení západní a východní církve.
- Expanze křesťanství christianizace „pohanských“ etnik do 11. stol. v Pobaltí do 13. stol. Křížové výpravy
- Hereze

Evropa 1000 - 1250

- 1. Říše v období sálské dynastie; boj o investituru
- 2. Vzestup Anglie a Francie – centralizované monarchie Kapetovců a Plantagenetů
- 3. Reconquista ve Španělsku a stabilizace tamních monarchií
- 4. Stabilizace středo-a severoevropských monarchií
- 5. Zánik muslimské nadvlády nad Sicílií; rozdělení Itálie: Sicilské království, papežský stát, republiky a signorie na severu; Benátky
- 6. Rozmach a úpadek Byzance (1204 – 1261) dočasná latinizace zbytku impéria
- 6. Rozpad Polska na knížectví; rozvoj státu německých rytířů
- 7. Rozmach Uher za vlády Arpádovců (připojení Chorvatska, postup k moři)
- 8. Mongolský vpád, podmanění ruských knížectví (Zlatá Horda), vznik Moskevského knížectví

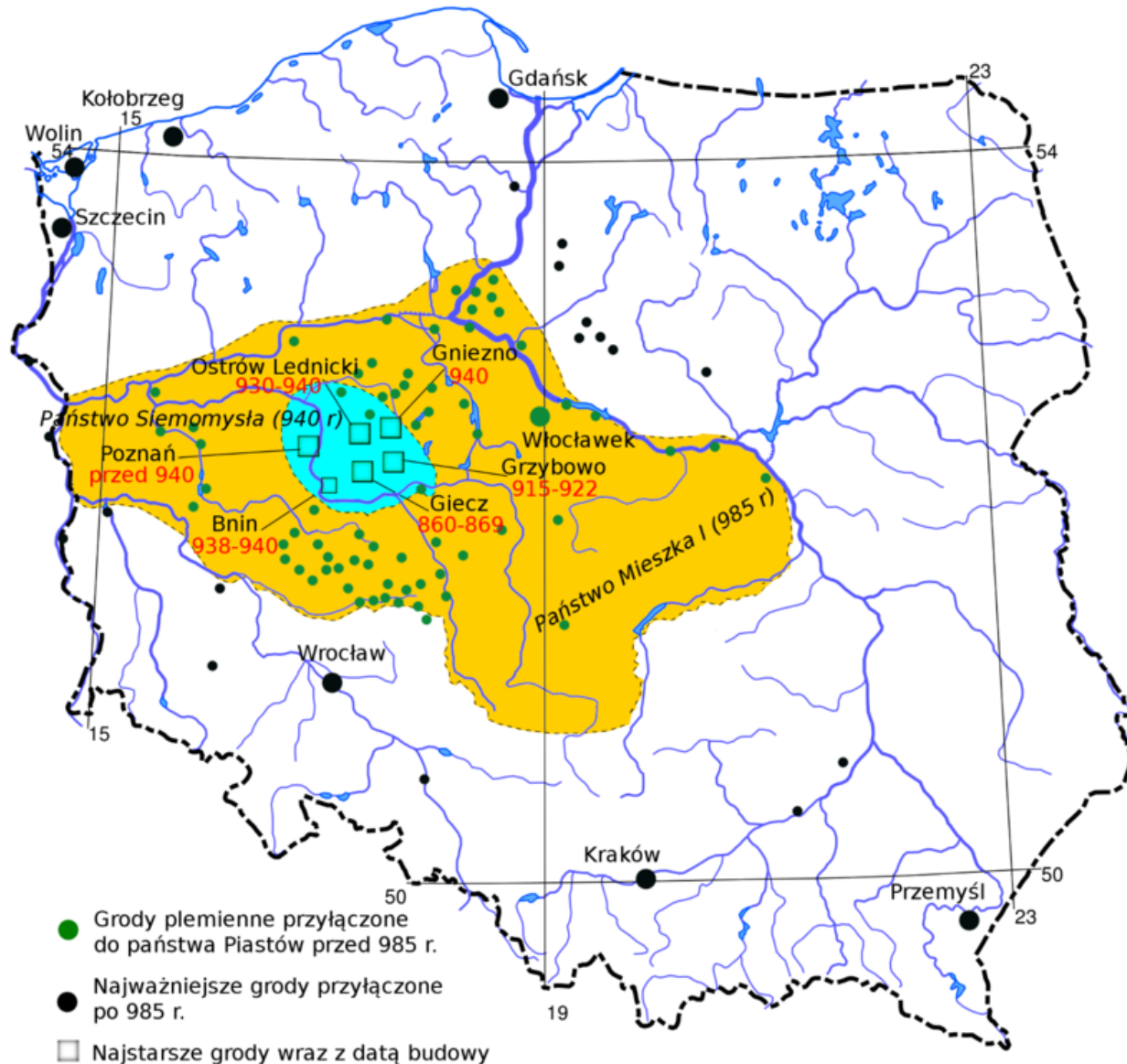
Evropa 1100

Byzanc 1180

Vznik Piastovského státu ve 2. pol. 10. stol.

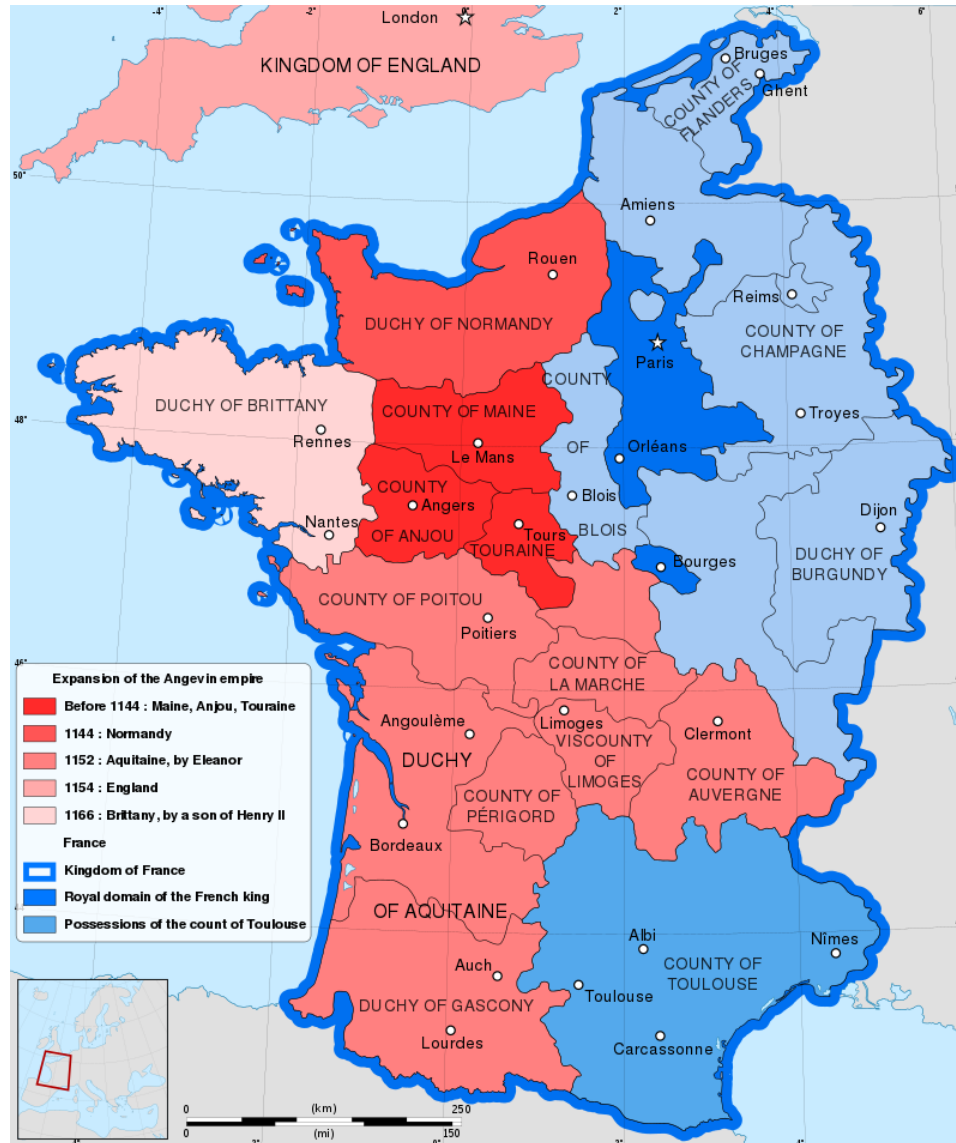
Proměny společnosti 1100-1300

- Rozmach pozemkové šlechty
- Snahy o vytvoření rané státní správy v Anglii a Francii
- Přejít na peněžní rentu, homogenizace závislého rolnictva
- Vznik měst, komunální hnutí
- Osídlovací procesy ve středovýchodní Evropě; těžba stříbra
- Rozvoj peněžní směny- nové mince - groše
- Lokace měst z iniciativy zeměpánů severozápadní Evropy
- Rozvoj obchodu ve Středomoří a podél pobřeží
- Počátky univerzit na sklonku 12. stol. (Bologna, Paříž)
- Vrchol moci papežství; nové církevní řády gotická katedrála

Evropa 1190

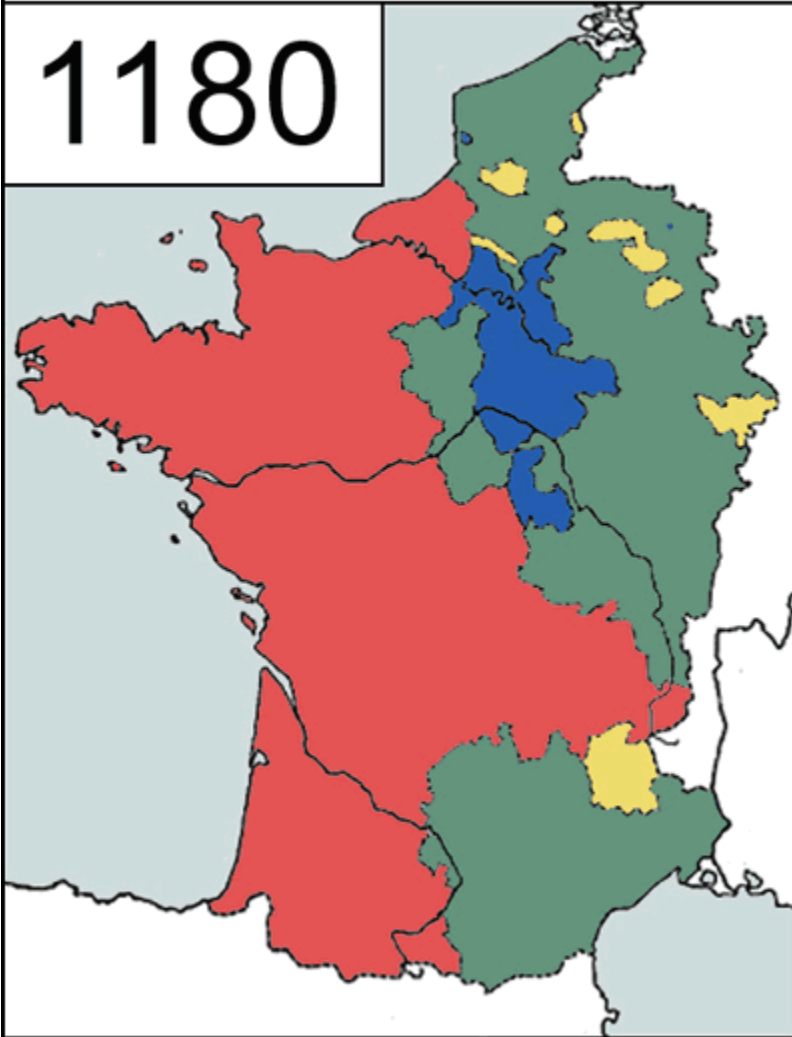
Francie v pol. 12. století

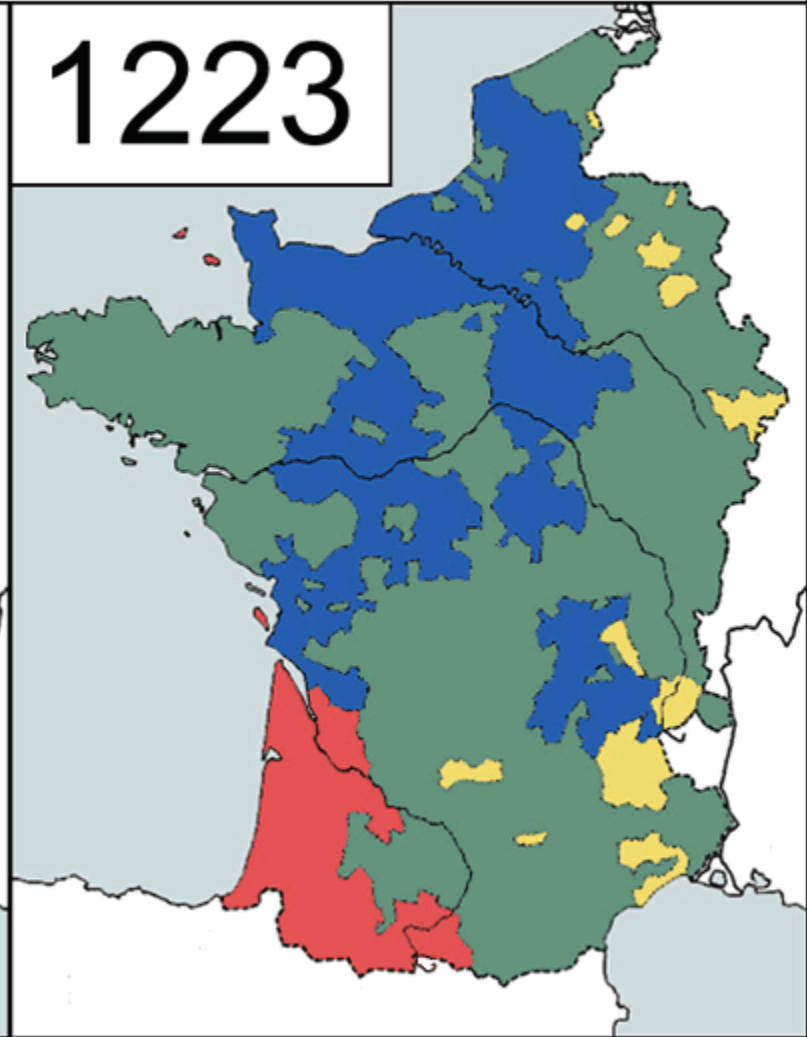
Sjednocování Francie za krále Filipa

Les conquêtes territoriales de Philippe Auguste

1180

1223

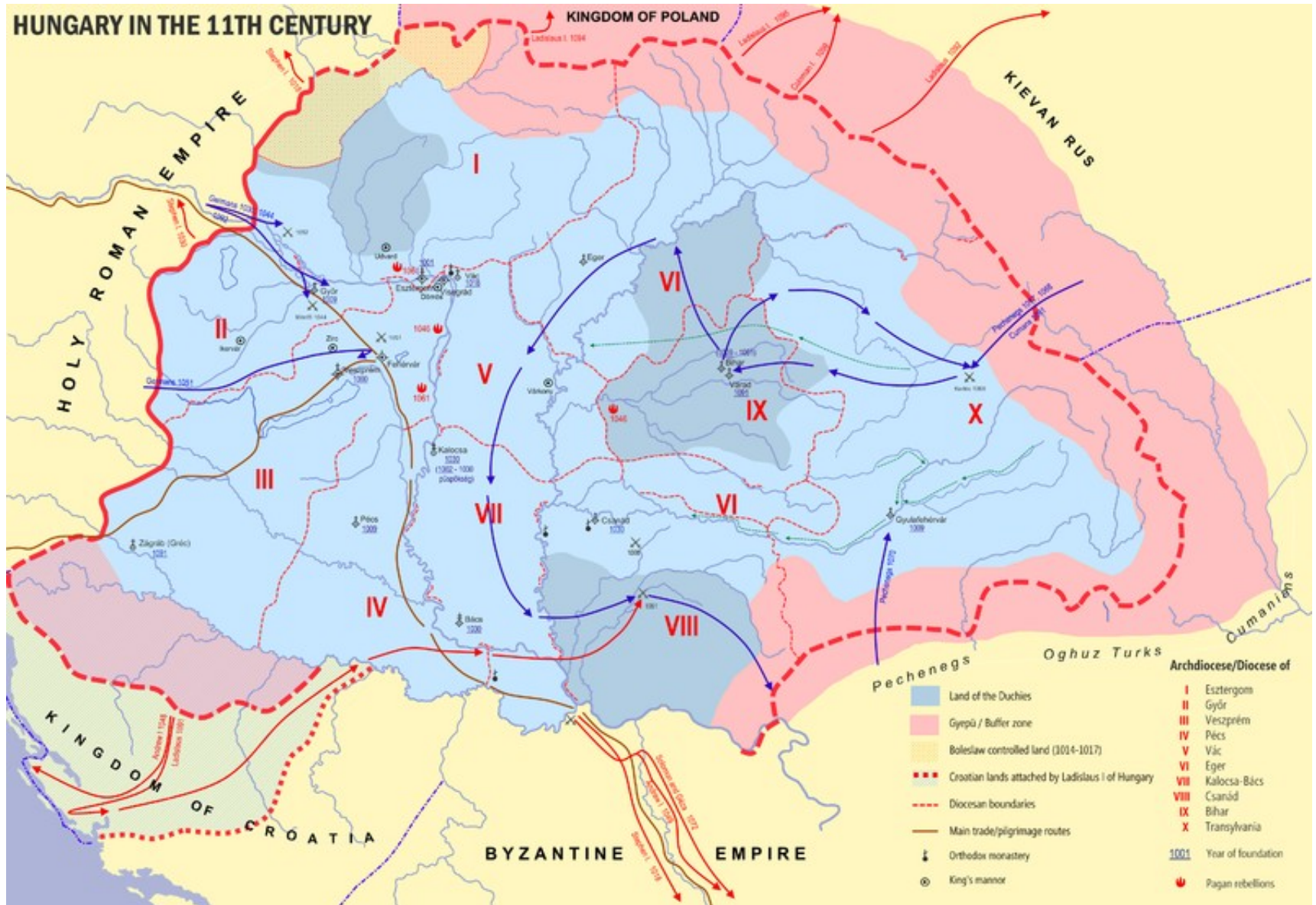
■ Domaine royal ■ Fiefs mouvant de la couronne ■ Seigneuries ecclésiastiques ■ Fiefs du roi d'Angleterre

Polsko za Bolesława Křivoústého

1102 - 1138

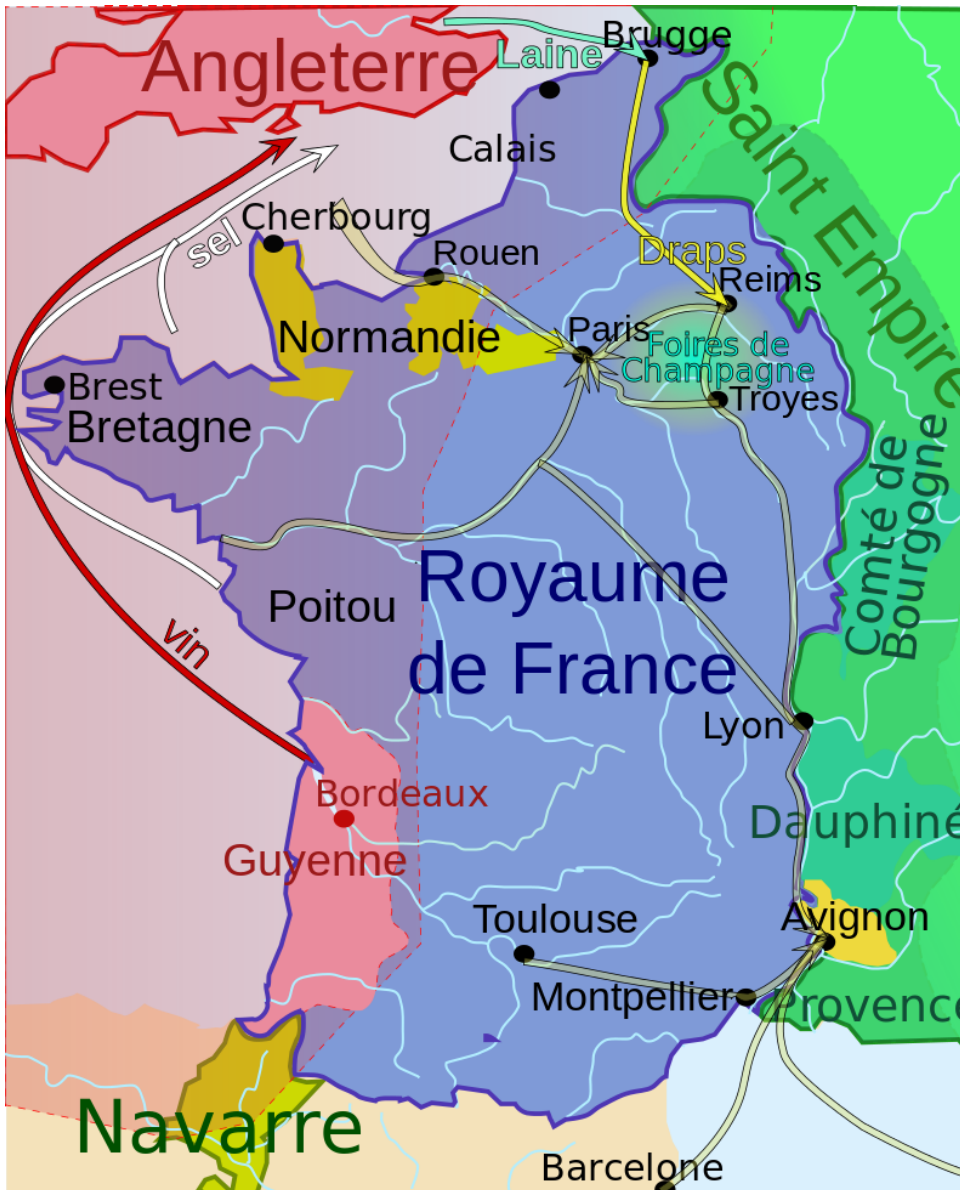
Uhry

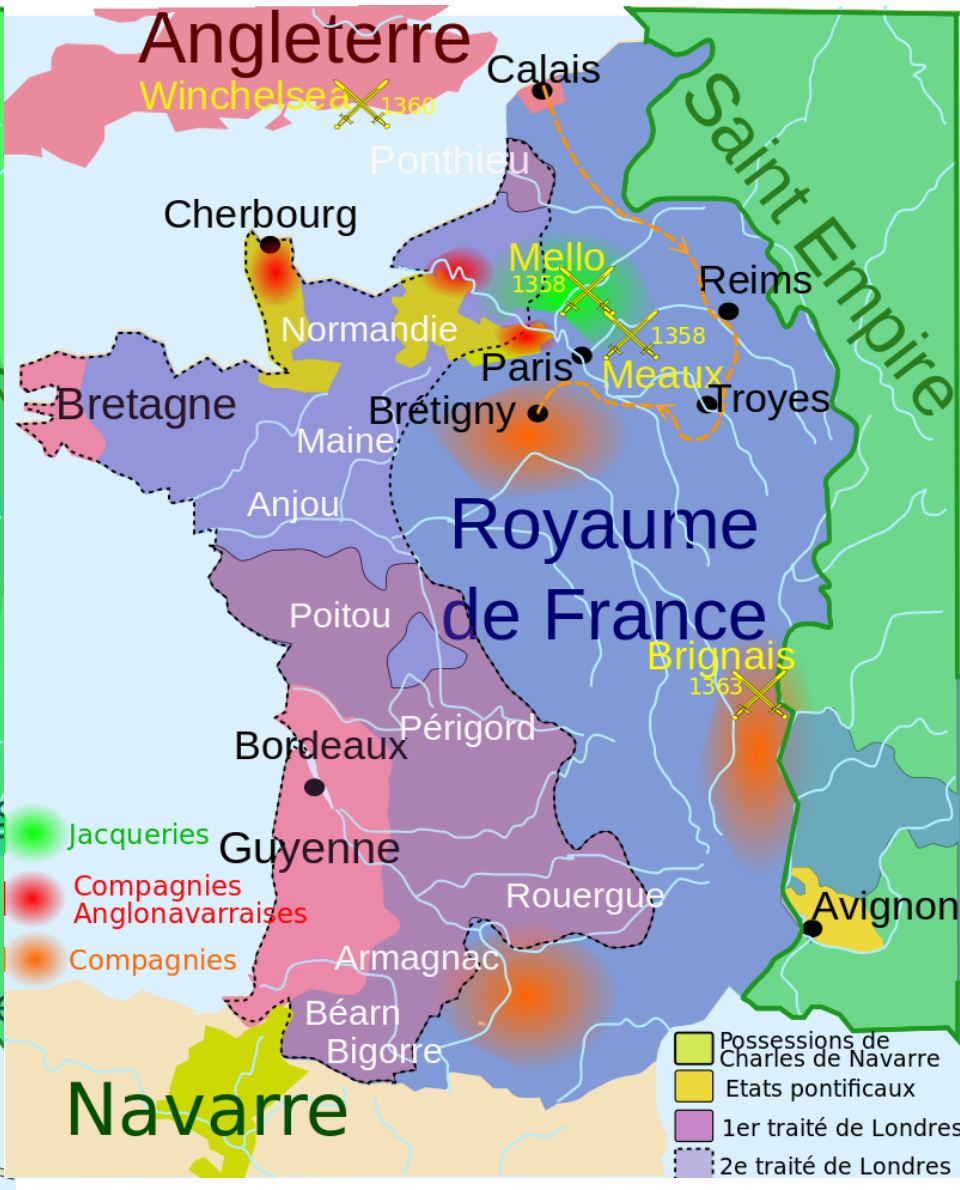
Evropa 1250-1500

1. Teritorializace říše pod formální vládou voleného krále/císaře; ustavení švýcarského spříseženstva
2. Vzestup lucemburské moci ve střední Evropě 1310-1437
3. Vrchol a dočasný pád Francie v období stoleté války s Anglií (konce Kapetovců, nástup dynastie Valois; 1339 -1453)
4. Vrchol moci Anglie, krize za Války růží a obnova za Jindřicha VII. Tudora (1457-1509)
5. Rozkvět flanderských měst (Brugy, Gent)
6. Španělsko- cesta ke sjednocení – 1469 sňatek Ferdinanda Aragonského a Isabely Kastilské
7. Pozdní Arpádovci (do 1301) a Anjouovci v Uhrách (1382, od 1370 Ludvík z Anjou také král polský)
8. Obnova Polska Za Vladislava Lokýtky a Kazimíra III. (1320-1370). Nástup Jagellonců a porážka Řádu německých rytířů (Grunwald 1410)
9. Postup Turků na Balkán, odbytí slovanských území v průběhu 2. poloviny 14. století (Srbsko, Bulharsko, Bosna) pád Konstantinopole a konec Byzance (1453)
10. Krize české monarchie - husitské války; Jiří z Poděbrad
11. Uhry za Matyáše Korvína
12. Vznik jagellonského soustátí
13. Nástup Habsburků

France 1337

1356-1363

Francie 1435

France 1477

Římskoněmecká říše 1400

Polsko kolem 1400

Uhry za Matyáše Korvína (1458-1490)

Válečná tažení za Matyáše Korvína

Evropa 1550

EVROPA ROKU 1550

55

Společnost pozdního středověku

- Krizové jevy v západní Evropě ve 14. století; mory
- Završení teritorializace Německa
- Obnovení procesu centralizace ve Francii po krizi stoleté války a v Anglii po Válgách růží
- Rozvoj flanderských a severoitalských měst (textil)
- Rozvoj zemí středovýchodní Evropy, konec osídlovacích procesů, dotváření páteřní sítě měst
- Pokračuje zakládání univerzit
- Krizové jevy v církvi, husitské hnutí
- První století italské renesance
- Počátky zámořských objevů